

Warsztaty pt. „Anatomia dla Antropologów” zostały zorganizowane przez Oddział PTA w Szczecinie we współpracy z Katedrą i Zakładem Anatomii Prawidłowej PUM w Szczecinie. Trwały trzy dni, od 9 do 11 lutego 2024 r. Warsztaty prowadzili: dr hab. Iwona Teul, dr Agata Bisiecka, dr n. o zdr. Anna Stangret i dr n. o zdr. Maciej Mularczyk.

Dwa pierwsze dni zajęć uczestnicy spędzili w Katedrze i Zakładzie Anatomii Prawidłowej PUM pracując na preparatach ludzkich. Natomiast trzeciego dnia udali się do Centrum Symulacji Medycznej PUM w Szczecinie, gdzie była okazja aby poszerzać swoją wiedzę o człowieku na modelach wirtualnych, fantomach i sprzęcie USG.

Fot. Organizatorzy i uczestnicy warsztatów pt. Anatomia dla Antropologów

Fot. dr hab. Iwona Teul

O warsztatach anatomicznych rozmawiamy z dr hab. n. med. IWONĄ TEUL z Katedry i Zakładu Anatomii Prawidłowej PUMed w Szczecinie, pomysłodawczynią i organizatorką Warsztatów „Anatomia dla Antropologów” oraz członkinią PTA i członkinią Komisji Rewizyjnej PTA.

PTA: Skąd pomysł na warsztaty anatomiczne?

IT: Kiedy w 1989 roku rozpoczęłam pracę w Zakładzie Anatomii Prawidłowej, to uzmysłowiłam sobie, że anatomia, którą miałam na studiach była tylko małą częścią wiedzy o budowie ciała człowieka. Obejmowała głównie wiedzę o osteologii. Teraz z mojego zawodowego doświadczenia wiem, że dobra znajomość anatomii istotnie pomaga w wykonaniu dobrej i prawidłowej analizy antropologicznej, opisu tego, co możemy oznaczyć i rozpoznać na kościach, jak np.: anomalie anatomiczne, patologie, urazy, markery stresu. Analiza anatomiczno-antropologiczna to podstawa do odtworzenia stanu kondycji biologicznej i jakości zdrowia historycznych populacji. Jest też niezbędna w trakcie wykonywania analiz sądowych. Antropolog musi mieć bardzo dobre podstawy anatomii aby, sprostać stawianym przed nim wymaganiom dydaktyczno - badawczym. A do tego potrzebne są ćwiczenia i nauka na preparatach ludzkich.

PTA: Są to pierwsze takie warsztaty, prawda?

IT: Tak. Nigdy wcześniej takich warsztatów nie było i skoro mówimy w Naszym Towarzystwie, o zbliżającym się 100-leciu PTA, to pomyślałam o Profesorze Adamie Krechowickim¹, twórcy, założycielu i kierowniku naszej Katedry Anatomii. Do Szczecina przybył ze Lwowa. Był lekarzem, uczniem profesorów Jana Czekanowskiego i Józefa A. Markowskiego, założycielem i pierwszym Kierownikiem Zakładu Anatomii. Pan Profesor uczył anatomii, pracował naukowo i przez całą swoją karierę zawodową współpracował i przyjaźnił się z antropologami. Pomyślałam, że 100-lecie PTA jest dobrą okazją, żeby pokazać interdyscyplinarność i współpracę nauk medycznych i biologicznych oraz uhonorować prof. Adama Krechowickiego wielkiego przyjaciela antropologów i Naszego Towarzystwa. Takim podziękowaniem będzie zaproszenie antropologów na lekcje anatomii.

---

¹ prof. dr hab. Adam Krechowicki (1913-1991) - lekarz specjalista w dziedzinie anatomii prawidłowej, nauczyciel akademicki, naukowiec, kierownik Katedry Anatomii Prawidłowej, Dziekan Wydziału Lekarskiego (1962–1971 i 1956–1962) i Rektor PAM (1962–1971) w Szczecinie.

PTA: Jaki był klucz do przygotowania warsztatów?

IT: Uznałam, że to co nam, antropologom, jest najbardziej potrzebne w pracy, to przede wszystkim znajomość układu mięśniowego i stawów. Przeprowadzając analizę antropologiczną, oceniamy budowę, morfologię i rzeźbę kości, zmiany związane z obciążeniem przez pracę fizyczną, stylem życia. Na kości ogladamy miejsca przyczepu. Anatomia praktyczna pozwoli pokazać dany mięsień, grupę mięśni i jak one działają. Myślałam również o tym, że na kościach odznaczają się struktury anatomiczne związane z układem naczyniowym i nerwowym. Wyróżniamy bruzdy, wyciski dla różnych naczyń, żył i nerwów, części mózgu, ale to wiedza najczęściej książkowa. Praktyczne ćwiczenia zdecydowanie poszerzą wiedzę o ich topografii na kościach. Postanowiliśmy również zapoznać uczestników warsztatów z najważniejszymi organami i ich topografią w ciele człowieka.

PTA: Czego uczestnicy mogli nauczyć się na zajęciach, jak zostały one podzielone?

IT: Zaczęliśmy od oglądania układu mięśniowego kończyn górnej i dolnej, potem sukcesywnie: głowy, szyi, klatki piersiowej, brzucha, miednicy i grzbietu. Skupiłyśmy się na pokazaniu najważniejszych mięśni związanych z pracą stawów. To było założeniem dnia pierwszego. Na drugi dzień przygotowaliśmy układ naczyniowy i nerwowy, aby pokazać najważniejsze arterie, budowę serca, przebieg żył, tętnic i nerwów, gdzie wchodzą, gdzie wychodzą. Co się dzieje z mięśniami, kiedy dane nerwy mogą być trochę przyblokowane, uwięzione czy upośledzone. Myślę, że jest to wiedza praktyczna, bardzo potrzebna w pracy antropologa. To taka „wizja lokalna”, jak się widzi to się po prostu lepiej rozumie jak to wszystko w człowieku jest ułożone.

PTA: Warto nadmienić, że pierwsze dwa zajęć skupiały się na pracy z ludzkimi preparatami, tak jak uczą się studenci medycyny. W związku z tym, czy zajęcia z antropologami były łatwiejsze?

IT: Tak, łatwiejsze, bo praktycznie wszyscy uczestnicy, którzy przyjechali na warsztaty, to osoby, które prowadzą zajęcia z anatomii i mają określoną wiedzę o budowie ciała człowieka albo w jakiś inny sposób już się zajmują człowiekiem np. badania ontogenetyczne. Myślę, że jest to wiedza w większości czysto teoretyczna, polegająca na pracy z modelami anatomicznymi, atlasami, oparta na prezentacjach. Oczywiście pomijając osteologię, bo tzw. kościarze mają bardzo dużą wiedzę i doświadczenie praktyczne, a ich wiedza czasami jest większa niż u niektórych lekarzy, naprawdę! U uczestników dobre podstawy już są, ale brakuje im wiedzy praktycznej. Myślę, że to jest bardzo istotne w pracy antropologa. Tak, pracowaliśmy na ludzkich preparatach, ponieważ mottem Zakładu jest HIC MORTUI DOCENT VIVOS „Tu umarli uczą żywych”.

PTA: Czy będzie kolejna edycja warsztatów?

IT: Oczywiście! Chcemy je wpisać na stałe do programu zadań Katedry i naszego Towarzystwa, ale musimy poczekać, aż Zakład zostanie wyremontowany i poprawimy warunki wentylacyjne. Nie chcemy, aby uczestnicy tak płakali jak w tej edycji. Niestety formalina i alkohol parują, więc uczestnicy trochę się nawęchali i przeczyszcili przy okazji śluzówki. Myślę, że za niecałe dwa lata wrócimy do wyremontowanego budynku, do pięknych salach z nowoczesną instalacją wentylacyjną. Zakład zostanie wyposażony w modele 3D, które będą wydrukiem skanów 3D wykonanych na zwłokach i znowu będziemy mogli poszerzać wiedzę anatomiczną.

W imieniu PTA pytania zadawała dr Aleksandra Pudło.

FOTORELACJA Z WARSZTATÓW

Pierwszy dzień i drugi dzień warsztatów w Katedrze i Zakładzie Anatomii Prawidłowej PUM w Szczecinie

Dzień trzeci w Centrum Symulacji Medycznej PUM w Szczecinie

